

5G verkko - viidennen sukupolven verkko viidennen sukupolven mobiiliverkko, joka tarjoaa korkean nopeuden, pienen viiveen ja sopii raskaaseen käyttöön, kuten videoihin ja älylaitteisiin.

ADOBE - amerikkalainen teknologiayritys, joka kehittää laajasti käytettyjä luovan alan ohjelmistoja. Sen tunnetuimpiin tuotteisiin lukeutuvat **Acrobat** (PDF-tiedostot), **Photoshop** (kuvankäsittely) ja **Premiere** (videoeditointi).

ALOITUSNÄYTTÖ, ALKUNÄYTTÖ – digilaitteen pääruutu, jossa näkyvät tärkeimmät toiminnot pieninä kuvakkeina. Ennen sitä avautuu yleensä **lukitusnäyttö**. Kuvakkeiden järjestystä voi muuttaa itse.

ANDROID - Googlen kehittämä Linux-pohjainen mobiilikäyttöjärjestelmä, jota käytetään monissa puhelimissa, kuten **Samsungissa, Nokiassa ja OnePlussassa**. Järjestelmään kuuluu **Google Play -sovelluskauppa**, josta voi ladata maksullisia ja maksuttomia sovelluksia. Android on maailman yleisin mobiilikäyttöjärjestelmä.

Google osti Android Inc.:n vuonna 2005, julkisti Androidin ja perusti Open Handset Alliance -yhteistyöryhmän vuonna 2007, ja ensimmäinen Android-puhelin, HTC Dream, julkaistiin vuonna 2008, mikä käynnisti Androidin nopean yleistymisen.

APP (myös **appi** tai **äppi**) - eli **sovellus** on digitaalinen ohjelma, joka asennetaan mobiililaitteeseen tai tietokoneeseen ja jonka avulla käyttäjä voi suorittaa erilaisia toimintoja, kuten asioida, viestiä tai käyttää palveluja.

APP STORE - sovelluskauppa, jossa käyttäjä voi selata ja ladata erilaisia sovelluksia omaan laitteeseensa. Valikoimassa on sekä ilmaisia että maksullisia sovelluksia, kuten uutispalveluja, pelejä, karttasovelluksia ja pankkiohjelmia. **Luotettavia sovelluskauppoja** ovat **Applen App Store, Googlen Play Kauppa** ja **Microsoft Store**.

Sovellusten lisäksi kaupoista voi ostaa myös pelejä, elokuvia ja muuta digitaalista sisältöä.

APPLE - yhdysvaltalainen teknologiayritys, joka tunnetaan erityisesti **iPhone**-puhelimista, **iPad**-tableteista, **Mac**-tietokoneista ja **Apple Watch** -älykelloista.

Apple suunnittelee sekä laitteet että niissä käytettävät käyttöjärjestelmät, kuten **iOS:n** ja **macOS:n**. Yritys tarjoaa myös palveluja, kuten **App Store** -sovelluskaupan, **iCloud**-pilvipalvelun ja **Apple Musicin**.

Apple on yksi maailman tunnetuimmista ja vaikutusvaltaisimmista teknologiabrändeistä.

ASETUKSET - valikko on käyttöjärjestelmän osa, jonka avulla käyttäjä voi säätää laitteen toimintoja ja palveluja. Sen kautta voi esimerkiksi vaihtaa Wi-Fi-verkkoa, hallita sovelluksia, muuttaa ilmoitusasetuksia ja päivittää laitteen ohjelmiston.

Asetuksista näkee myös, mikä puhelinmalli sinulla on ja mikä käyttöjärjestelmä siinä toimii.

BIOMETRINEN TUNNISTUS tarkoittaa, että laite tunnistaa sinut esimerkiksi sormenjäljen tai kasvojen avulla. Sitä käytetään usein puhelimen avaamiseen tai kirjautumiseen ilman salasanaa.

BLOGI - nettisivu, jonne joku kirjoittaa juttuja esimerkiksi harrastuksistaan, arjestaan tai kiinnostavista aiheista. Blogiin voi lisätä myös kuvia ja videoita. Monet lukijat seuraavat blogeja samalla tavalla kuin lehtiä. Blogitekstien tekijä on **bloggari/bloggaaja**.

BLUETOOTH - langaton viestintäteknikka, joka toimii muutaman metrin etäisyydellä ja mahdollistaa laitteiden välisen yhteyden ilman kaapeleita. Sitä käytetään laajasti mobiililaitteissa, tietokoneissa, autoissa ja erilaisissa lisälaitteissa, kuten kuulokkeissa ja näppäimistöissä. Bluetooth on helppokäyttöinen ja energiatehokas, mikä tekee siitä suosituksen arjen yhteystavan.

Bookmark (kirjanmerkki) - on selainominaisuus, jolla tallennetaan verkkosivun URL-osoite myöhempää avaamista varten. Tietokoneella ja tabletissa kirjanmerkit näkyvät usein selaimen yläreunan kirjanmerkkipalkissa; mobiililaitteissa ne löytyvät selaimen valikosta tai asetuksista. Kirjanmerkkejä voi järjestää kansioihin ja nimetä kuvaavasti, jotta sivut löytyvät helposti. Kirjanmerkit säilyvät käyttäjän tallennuksen mukaan, toisin kuin selaushistoria, joka on kronologinen lista käynneistä.

Chat, chatti – on reaaliaikainen viestintäpalvelu, jossa käyttäjät voivat vaihtaa teksti-, ääni-, kuva-, video- ja tiedostoviestejä. Sitä käytetään mobiili- ja verkkosovelluksissa kuten WhatsAppissa, Messengerissä ja verkkosivujen live-chatissa. Chat on nopea ja epämuodollinen viestintätapa verrattuna sähköpostiin. Chat-viestit voivat tallentua palvelimille, ja tallennus- sekä yksityisyyskäytännöt riippuvat palveluntarjoajasta.

Chromecast - on Googlen valmistama pieni HDMI-dongle, joka liitetään televisioon. Laite vastaanottaa langattomasti toistettavaa mediaa ja näyttää puhelimen, tabletin tai tietokoneen sisällön televisiossa. Joissakin Chromecast-malleissa on 4K- ja HDR-tuki sekä erillinen kaukosäädin ja käyttöliittymä. Google on viime vuosina siirtynyt tarjoamaan myös Google TV -laitteita, jotka sisältävät oman käyttöliittymän.

Clipboard (leikepöytä) - on käyttöjärjestelmän tarjoama väliaikainen tallennustila, johon kopioitu tai leikattu sisältö sijoitetaan liittämistä varten. Leikepöydälle voi tallentua tekstiä, kuvia tai tiedostoja, ja liittämisen tapahtuu liitä-komennolla. Usein uusi kopio korvaa aiemman sisällön, mutta joissain järjestelmissä on leikepöydän historia tai usean kohteen tuki. Leikepöydän sisältö voi synkronoida laitteiden välillä palveluiden kautta, joten arkaluonteisten tietojen kopioimista tulee välttää.

Cookie (eväste) - on pieni tekstitiedosto, jonka verkkosivusto tallentaa käyttäjän laitteelle. Eväste voi säilyttää tietoja, kuten kielivalinnan, ostoskorin sisällön tai kirjautumistunnisteen, jotta sivusto toimii käyttäjäkohtaisesti. Evästeet voivat olla istuntokohtaisia (poistuvat selaimen sulkemisessa) tai pysyviä (säilyvät pidempään). Kolmannen osapuolen evästeitä käytetään usein seuranta- ja mainostarkoituksiin sekä joidenkin verkkopalveluiden toiminnallisuuksien toteuttamiseen. Evästeitä voi hallita selaimen asetuksista.

Follaaja (seuraaja) - on henkilö tai tili, joka seuraa toista käyttäjää sosiaalisessa mediassa. Follaaja näkee seurattavan päivitykset, kuten julkaisut ja tarinat, omassa syötteessään. Seuraaminen voi olla julkista tai vaatia hyväksynnän, jos tili on yksityinen. Follaaja ei välttämättä tunne seurattavaa henkilökohtaisesti, se on tapa seurata sisältöä tai tilapäivityksiä.

Fontti (kirjasinlaji) - on tekstin muoto, joka kertoo, miltä kirjaimet ja numerot näyttävät. Fontteja on erilaisia, esimerkiksi viivalliset (serif) ja viivattomat (sans-serif), sekä koristeelliset ja käsinkirjoitusta muistuttavat. Fontin valinta vaikuttaa tekstin luettavuuteen ja ulkoasuun, ja sitä voi vaihtaa tekstinkäsittelyssä, nettisivuilla ja sovelluksissa. Fontteja voi muuttaa myös koon ja paksuuden mukaan, valitse fontti käyttötarkoituksen ja helppolukuisuuden perusteella.

Forward (lähettää eteenpäin) - tarkoittaa viestin tai sähköpostin lähettämistä eteenpäin toiselle henkilölle. Toiminto välittää yleensä alkuperäisen viestin sisällön ja liitteet uudelle vastaanottajalle. Usein voit lisätä oman kommentin ennen lähettämistä tai poistaa osia viestistä. Tarkista vastaanottajat ja liitteet ennen eteenpäin lähetystä, jotta et jaa vahingossa arkaluonteista tietoa.

GDPR (General Data Protection Regulation) - on EU:n yleinen tietosuojasäätös, joka suojaa henkilötietoja, antaa rekisteröidyille oikeuksia ja asettaa yrityksille velvoitteita. GDPR säätelee henkilötietojen keräämistä, käsittelyä ja säilytystä EU-alueella. Se antaa yksilöille oikeuksia kuten

pääsy tietoihin, korjaus, siirrettävyys ja poisto (oikeus tulla unohdetuksi). Rekisterinpitäjillä ja käsittelijöillä on velvollisuuksia: käsittelyn laillisuus, läpinäkyvyys, tietojen minimointi ja tietoturva, sekä tarvittaessa tietosuojavastaavan nimeäminen. GDPR voi johtaa valvontaviranomaisten määräämiin seuraamuksiin ja sakkoihin, ja se koskee myös EU:n ulkopuolisia toimijoita, jotka käsittelevät EU-alueen henkilöiden tietoja.

Gif-animaatio tarkoittaa tiedostomuotoa GIF (Graphics Interchange Format), jota käytetään usein lyhyiden animoitujen kuvien tallentamiseen ja toistamiseen. Käytännössä GIFit ovat peräkkäisistä kuvista koostuvia tiedostoja, jotka toistuvat automaattisesti silmukkana, ja niitä hyödynnetään sosiaalisessa mediassa ja viestinnässä elävöittämään ja korostamaan viestejä. GIF-tiedostot ovat kevyitä ja helppoja jakaa, minkä vuoksi ne ovat suosittuja nopeaan visuaaliseen ilmaisuun.

Googlata - etsiä tietoa internetistä käyttämällä hakukonetta, erityisesti Googlea. Sana on arkikielinen verbi, joka on vakiintunut suomen kieleen kuvaamaan verkkohakua.

Google - yhdysvaltalainen teknologiayritys, joka tarjoaa internet-palveluja ja -tuotteita. Se tunnetaan erityisesti Google-hakukoneesta, Android-käyttöjärjestelmästä, Google Maps -karttapalvelusta ja Gmail-sähköpostista. Google omistaa myös YouTube-videopalvelun ja muita digitaalisia palveluita.

GPS (Global Positioning System) on Yhdysvaltain avaruusjoukkojen (US Space Force) ylläpitämä maailmanlaajuinen satelliittipaikannusjärjestelmä. Järjestelmän ytimen muodostaa noin 30 toiminnassa olevaa satelliittia, jotka kiertävät Maata noin 20 200 kilometrin korkeudella ja lähettävät signaaleja, joiden avulla vastaanotin laskee sijaintinsa. Arkikielessä GPS-termillä tarkoitetaan usein mitä tahansa satelliittipaikannusta. Erilliset GPS-vastaanottimet voivat tarjota tarkemman paikannuksen kuin älypuhelimet.

Haikkaohjelma - tietokoneohjelma tai koodinpätkä, joka on suunniteltu tahallisesti häiritsemään, vahingoittamaan tai hyödyntämään tietojärjestelmää, sen tietoja tai käyttäjiä. Tyypillisiä haikkaohjelmia ovat virukset, madot, troijalaiset, kiristysohjelmat (ransomware) ja vakoiluohjelmat (spyware). Haikkaohjelmat voivat esimerkiksi tuhoaa tai salata tiedostoja, varastaa tietoja, avata luvattoman etäyhteyden tai käyttää laitetta osana botnet-verkkoa. Ne leviävät usein sähköpostiliitteiden, haitallisten linkkien, ladattujen tiedostojen tai haavoittuvuuksien kautta.

Hakkeri - henkilö, joka tunkeutuu, tutkii tai muokkaa tietoverkkoja, tietojärjestelmiä tai niiden sisältämiä tietoja. Hakkerointi voi olla laitonta ja haitallista (esim. tietomurrot, palvelunestohyökkäykset) tai luvallista ja hyödyllistä (esim. tietoturvatestaus). **Valkohattuhakkerit (white-hat)** etsivät järjestelmistä haavoittuvuuksia ja auttavat korjaamaan ne, kun taas **musta-hattu-hakkerit (black-hat)** hyödyntävät aukkoja omiin tarkoituksiinsa.

Hakukone - verkkopalvelu, jonka avulla etsitään ja löydetään tietoa internetistä. Käyttäjä kirjoittaa hakusanan, ja hakukone käyttää indeksointia, indeksoijia (crawlerit) ja algoritmeja löytääkseen, järjestääkseen ja näyttääkseen relevantit verkkosivut, kuvat ja muut sisällöt hakutuloksina. Hakutuloksiin vaikuttavat muun muassa hakusana, sivun sisältö, sivun luotettavuus, käyttäjän sijainti ja personointi. Tunnettuja hakukoneita ovat Google, Bing (Microsoft), Yahoo, Ask.com, kiinalainen Baidu, venäläinen Yandex ja yksityisyyttä korostava DuckDuckGo.

Hashtag eli aihetunniste (rusuaita) - sosiaalisessa mediassa käytettävä merkintä, joka alkaa ristikkomerkillä # ja liitetään sanaan tai sanaryhmään ilman välilyöntiä, esimerkiksi #digitreenit. Hashtagilla merkitty sisältö ryhmittyy samaa tunnistetta käyttäviin julkaisuihin, jolloin aiheesta kiinnostuneet löytävät siihen liittyvät postaukset helposti.

HDMI-liitäntä (High-Definition Multimedia Interface) - digitaalinen liitäntästandardi, jolla siirretään kuvaa ja ääntä laitteiden välillä yhdellä kaapelilla. HDMI-yhteyden avulla voi välittää teräväpiirtovideota ja monikanavaista ääntä (esim. 4K, HDR ja 5.1/7.1), ja se tukee myös lisäominaisuuksia kuten CEC-ohjausta, ARC/eARC-äänipalautusta ja Ethernet-yhteyttä tietyissä versioissa. HDMI-portteja löytyy yleisesti televisioista, tietokoneista, näytöistä, pelikonsoleista ja AV-vastaanottimista. Liittimiä on eri kokoja; yleisin on A-tyyppi (täysikokoinen), lisäksi on mini-HDMI (C) ja micro-HDMI (D). Kaapelin laatu ja pituus voivat vaikuttaa signaalin kantamaan ja vakauteen.

Hotspot (mobiilitukiasema) - puhelimen tai muun mobiililaitteen toiminto, jolla jaetaan laitteen mobiilidatayhteys (esim. 4G/5G) muille laitteille yleensä Wi-Fi-verkona, mutta myös USB-tetheringinä tai Bluetooth-tetheringinä. Kun hotspot otetaan käyttöön, laite luo pienen langattoman verkon, johon kannettava tietokone, tabletti tai toinen puhelin voi liittyä ja käyttää internetiä.

http (Hypertext Transfer Protocol) - sovelluskerroksen protokolla, jota käytetään verkkoselainten ja palvelimien väliseen tiedonsiirtoon. Se toimii asiakas-palvelin-mallilla: selain (asiakas) lähettää pyynnön palvelimelle, ja palvelin vastaa pyynnöllä, joka sisältää pyydetyn resurssin tai virheilmoituksen. **http** on tilaton, eli palvelin ei säilytä automaattisesti tietoa aiemmista pyynnöistä (tilaa voidaan lisätä esimerkiksi evästeillä). HTTP-yhteys voidaan suojata TLS-salaamalla; tällöin käytetään **https-osoitetta**, ja protokollasta on olemassa useita versioita kuten HTTP/1.1, HTTP/2 ja HTTP/3.

ICE (In Case of Emergency) tarkoittaa hätätilannetta. **ICE-henkilö** on luotettava yhteyshenkilö, jonka puhelinnumeron tallennat puhelimeesi hätätilanteita varten, jotta auttaja voi nopeasti soittaa hänelle. Lisää ICE-henkilön tiedot puhelimen yhteystietoihin selkeällä nimellä, esimerkiksi ICE — puoliso tai ICE — lapsen huoltaja.

Kuvakaappaus (screenshot) - näytöllä näkyvän kuvan tai sen osan tallentaminen kuvamuotoon; tallenne säilyy laitteen muistissa ja sitä voi käyttää jakamiseen, dokumentointiin tai myöhempään katseluun. Se ei itsessään ole vaarallinen.

Käyttäjätili - verkkopalveluun rekisteröitymällä luotu henkilökohtainen tili, jolla kirjaudut palveluun käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Se ei ole pankkitili; tilille voi antaa nimimerkin tai sähköpostiosoitteen tunnukseksi, ja sen avulla hallinnoit omia asetuksia, sisältöä ja oikeuksia palvelussa.

Käyttäjätunnus, user name - palveluun kirjautumiseen käytettävä nimi tai tunniste, jonka annat rekisteröityessäsi. Sitä käytetään yhdessä salasanan kanssa tunnistamaan sinut palvelussa; se voi olla sähköpostiosoite tai muu valitsemasi nimi, ja yksityisyyden vuoksi on suositeltavaa käyttää eri tunnuksia eri palveluissa.

Käyttöjärjestelmä - laitteen perusohjelmisto, joka hallitsee laitteistoa ja tarjoaa ympäristön sovelluksille toimia. Se vastaa esimerkiksi muistinhallinnasta, tiedostojärjestelmästä, laiteajureista ja käyttöliittymästä, ja ilman sitä sovellukset eivät voi käyttää puhelimen tai tietokoneen resursseja.

Esimerkkejä: Windows, macOS, Linux, Android, iOS, Chrome OS.

Lentotila - puhelimen tai muun mobiililaitteen asetus, joka katkaisee kaikki langattomat yhteydet (matkapuhelinverkko, Wi-Fi, Bluetooth) niin, että laitetta voi käyttää ilman verkko-yhteyksiä; muita toimintoja, kuten offline-sovelluksia tai musiikkia, voi silti käyttää.

Login, kirjautuminen, sign in - tarkoittaa tunnistautumista verkkopalveluun käyttäjätunnuksella ja salasanalla, jotta palvelu tunnistaa sinut ja antaa pääsyn omiin tietoihisi ja toimintoihin;

rekisteröityminen on erillinen toimenpide, jossa tunnukset luodaan ensimmäisen kerran, ja käytön jälkeen on hyvä kirjautua ulos erityisesti jaetuilla laitteilla.

Miukumauku, ät-merkki (@) - kirjoitusmerkki, jota käytetään muun muassa sähköpostiosoitteissa erottamaan käyttäjätunnus verkkotunnuksesta (esim. nimi@esimerkki.com).

Mobiili - liikuteltavaa laitetta, kuten älypuhelin tai tabletti; laajemmin myös kannettavat tietokoneet ja älykellot luetaan mobiililaitteisiin. Mobiililaitteet on suunniteltu käytettäväksi liikkeellä ollessa, ja ne sisältävät langattomia yhteyshmahdollisuuksia kuten mobiiliverkon, Wi-Fi:n ja Bluetoothin.

Mobiilidata - yksi tapa käyttää internetiä puhelimella tai tabletilla ilman wifi-verkkoa. Kun mobiilidata on päällä, laite yhdistyy verkkoon puhelinliittymän kautta, ja näytön yläreunassa näkyy merkintä kuten 3G, 4G tai 5G. Suomessa useimmissa liittymissä datan käyttö ei ole rajattu, mikä poikkeaa monista muista maista, joissa datasta maksetaan erikseen tai sitä on vain tietty määrä.

Mobiilimaksaminen - Kännykällä tapahtuva maksaminen.

Mobiilivarmenne - Mobiilivarmenne on sähköinen tunnistautumistapa, jossa henkilön henkilöllisyys vahvistetaan digitaalisesti. Se toimii kuin sähköinen allekirjoitus ja on turvallisuustasoltaan pankkitunnusten veroinen. Palvelu kuuluu Elisan, Telian ja DNA:n tarjoamiin lisäpalveluihin. Puhelimen SIM-kortissa oleva tunniste otetaan käyttöön oman operaattorin verkkosivuilla. Palvelusta veloitetaan kuukausimaksu, joka vaihtelee operaattoreittain. Mobiilivarmenne sopii erityisesti niille, jotka eivät käytä pankkitunnuksia.

Modeemi, moka - laite, jonka avulla saadaan internet-yhteys kotiin tai muuhun tilaan. Monissa modeemeissa on myös sisäänrakennettu reititin, joka jakaa yhteyden eri laitteille. Modeemeja on useita tyyppisiä, kuten kaapeli-, DSL-, 4G- ja 5G-modeemit. Lisäksi on olemassa pieni USB-liitäntään kytkettävä langaton moka, joka toimii modeemin tavoin ja tarjoaa nettiyhteyden ilman kiinteää asennusta.

Netti, internet - Maailmanlaajuinen erillisistä tietoverkoista muodostava verkosto. Kun käytät tietokonetta, puhelin tai tablettiä netissä, olet yhteydessä internetiin.

Nettiselain, verkkoselain, browser - tietokoneella, puhelimella ja tabletilla päästään verkkosivuille selaimen avulla. Selain on ohjelma, jonka kautta avataan nettipalvelut ja sivustot. Suomessa yleisimmin käytettyjä selaimia ovat Chrome (Googlen kehittämä), Safari (Applen laitteissa), Firefox (Mozilla-yhteisön avoimen lähdekoodin selain) sekä Edge (Microsoftin selain).

Nettiyhteys, datayhteys - kun puhelimessa tai tabletissa on datayhteys käytössä, laite pystyy muodostamaan yhteyden internetiin. Yhteys voi toimia joko mobiilidatan kautta tai liittymällä langattomaan verkkoon, kuten wifiin. Molemmat tavat mahdollistavat netin käytön mobiililaitteella.

NFC - lyhyen kantaman langaton tekniikka, jonka avulla laitteet voivat vaihtaa tietoa, kun ne ovat aivan lähellä. Sitä hyödynnetään esimerkiksi puhelimissa ja pankkikorttien lähimaksuissa. Lyhenne tulee englannin sanoista Near Field Communication.

Osoitekenttä - kun lähetät sähköpostia, kirjoitat vastaanottajan sähköpostiosoitteen sille varattuun kenttään. Useimmissa sähköpostipalveluissa on kolme erilaista osoitekenttää:

To – varsinaiset vastaanottajat;

Cc – kopion saajat;

Bcc – piilokopion saajat, joita muut viestin vastaanottajat eivät näe.

Näiden kenttien avulla voit hallita, kenelle viesti näkyy ja kuka saa sen tiedoksi.

Osoitepalkki, osoiterivi - osoiterivi on selaimen kohta, jossa näkyy verkkosivun osoite. Se voi sijaita näytön ylä- tai alareunassa. Osoiteriville voi myös kirjoittaa hakusanan tai sivun osoitteen ja avata sen painamalla enteriä tietokoneella tai valitsemalla nuolen tai Siirry-painikkeen mobiililaitteessa. Jos osoitteen vieressä näkyy lukon kuva, yhteys laitteeseen ja sivuston välillä on salattu. Lukko ei kuitenkaan kerro, onko sivusto muuten luotettava.

Palomuuuri, firewall - ohjelmisto tai laite, joka suojaa tietokonetta tai muuta älylaitetta estämällä luvattoman pääsyn verkon kautta. Se tarkkailee liikennettä ja pysäyttää yhteydet, jotka eivät ole sallittuja. Palomuuuri voi olla myös laitteen omassa lähiverkossa, jolloin ulkopuoliset eivät pääse käsiksi laitteen tietoihin.

Pankkitunnukset, verkkopankkitunnukset - henkilökohtaisia koodeja, joilla kirjaudutaan verkkopankkiin, mobiilipankkiin ja moniin muihin sähköisiin palveluihin. Ne kuuluvat pankin peruspalveluihin ja saat ne omasta pankistasi. Pankkitunnukset toimivat vahvana tunnistautumisena, eli ne vastaavat sähköistä allekirjoitusta ja vahvistavat henkilöllisyytesi luotettavasti.

Pdf, pdf-tiedosto - tiedostomuoto, jonka tunnistaa .pdf-päätteestä. Se avautuu saman näköisenä kaikilla laitteilla ja käyttöjärjestelmillä, eikä sen sisältöä yleensä voi muokata. Tekstiä voi kuitenkin usein kopioida. PDF-tiedoston avaamiseen tarvitaan lukusovellus, joka löytyy valmiiksi useimmista tietokoneista ja mobiililaitteista. Nimi PDF tulee englannin sanoista Portable Document Format.

Piilokopio, bcc - sähköpostissa BCC-kenttä tarkoittaa piilokopiota. Kun lisäät vastaanottajan tähän kenttään, muut viestin saajat eivät näe hänen osoitettaan. Myöskään piilokopion saaja ei näe, ketä muita BCC-kenttään on lisätty.

Pikakuvake - kuvake, joka näkyy laitteen aloitusnäytöllä tai tietokoneen työpöydällä, ja jonka kautta pääset nopeasti avaamaan usein käyttämäsi ohjelmat tai tiedostot. Voit itse lisätä tai poistaa pikakuvakkeita tarpeen mukaan. Termiä käytetään erityisesti tietokoneissa, kun taas puhelimissa ja tableteissa puhutaan sovellusten kuvakkeista tai appien symboleista.

Pikanäppäin, pikakomento - näppäin tai näppäinyhdistelmä, jonka avulla voit tehdä tietokoneella toimintoja nopeammin kuin valikoiden kautta. Esimerkiksi Windows-tietokoneessa kopiointi onnistuu valitsemalla haluttu teksti tai alue ja painamalla yhtä aikaa näppäimiä Ctrl + C. Kopioitu sisältö liitetään uuteen paikkaan komennolla Ctrl + V.

Pilvipalvelu, cloud - tarkoitetaan verkkopalvelua, joka tallentaa käyttäjän tiedostot palveluntarjoajan omille palvelimille. Näin omalle laitteelle ei tarvita suurta tallennustilaa. Tunnettuja pilvipalveluja ovat esimerkiksi Dropbox, Google Drive, Microsoft OneDrive ja Apple iCloud. Ne tarjoavat yleensä jonkin verran ilmaista tilaa, ja lisätilaa voi hankkia kuukausimaksulla. Laajemmassa merkityksessä "pilvi" tarkoittaa kaikkea dataa, joka sijaitsee palveluntarjoajan palvelimilla. Esimerkiksi Gmail-sähköposti ja Instagram kuuluvat pilvipalveluihin.

PIN-koodi, tunnusluku - henkilökohtainen numerosarja, jota käytetään salasanan tavoin laitteen lukituksen avaamiseen tai palveluun tunnistautumiseen. Se koostuu yleensä 4–6 numerosta. Lyhenne PIN tulee englannin sanoista Personal Identification Number.

Podcast - digitaalinen ohjelmasarja, yleensä äänimuodossa, jota voi kuunnella puhelimella tai tietokoneella. Sen voi tilata ja ladata omalle laitteelle, jolloin uudet jaksot tulevat automaattisesti kuunneltavaksi. Podcasteissa on monenlaisia keskustelu- ja kuunteluohjelmia eri aiheista.

Ponnahdusikkuna - pieni ikkuna, joka avautuu automaattisesti verkkosivulla. Siinä voi olla esimerkiksi mainoksia, lisätietoja tai sivun laajennettu näkymä. Halutessasi voit estää ponnahdusikkunat selaimen asetuksista, mutta yksittäisiä ikkunoita voi myös sallia takaisin tarpeen mukaan.

Postata - tarkoittaa viestin, kuvan, videon tai muun sisällön laittamista näkyville verkkosivulle tai sosiaalisen median palveluun. Kun julkaiset, teet sisällön muiden nähtäväksi ja jaettavaksi.

Prepaid-liittymä - puhelin- tai dataliittymä, jonka käyttö maksetaan etukäteen. Sen hankkiminen on helppoa ja maksutonta, ja siihen sisältyy SIM-kortti omalla puhelinnumerolla. Liittymään voi lisätä saldoa aina tarpeen mukaan esimerkiksi nettilatauksella. Prepaid-numero pysyy käytössä vain, jos sitä käyttää tai lataa säännöllisesti; yleensä 6–12 kuukauden välein, muuten numero vapautuu uudelleen käyttöön. Prepaid-liittymän voi ostaa myös ilman henkilötietoja, vaikka poliisi on ehdottanut niiden pakollista rekisteröintiä.

Päivitys, päivittää - ajantasaista verkkosisältöä, ohjelmistoa tai sovellusta, jota parannetaan tai korjataan. Digitaalisessa ympäristössä ohjelmia ja sovelluksia päivitetään jatkuvasti sekä teknisen kehityksen että tietoturvan takia. Voit itse määrittää, miten laitteesi hoitavat päivitykset — esimerkiksi sallimalla automaattiset päivitykset.

QR-koodi - kaksisuuntainen, pisteistä ja viivoista muodostuva kuviokoodi, joka sisältää tietoa. Sen voi lukea puhelimen kameralla, erillisellä koodinlukijalla tai siihen tarkoitettulla sovelluksella. QR-koodin avaaminen vie esimerkiksi verkkosivulle, lippuun tai muuhun digitaaliseen sisältöön. Nimi QR tulee englannin sanoista Quick Response Code.

Reititin, wifi-reititin, wifi-tukiasema - jakaa kiinteään internet-yhteyden useille laitteille. Kotikäytössä tämä tapahtuu yleensä langattomasti, eli radioaaltojen avulla. Reititin muodostaa kodin langattoman verkon, johon puhelimet, tietokoneet ja muut laitteet voivat liittyä.

Resetoida, reset - tarkoittaa laitteen nollaamista tai palauttamista alkutilaan. Reset-komennolla laite voidaan palauttaa alkuperäisiin tehdasasetuksiin, jolloin kaikki omat asetukset ja usein myös tallennetut tiedot poistuvat ja laite palaa siihen tilaan, jossa se oli ostohetkellä.

Resurssienhallinta - tietokoneen työkalu, jonka avulla voit tarkastella ja järjestää laitteen sisältöä. Se toimii kuin koneen sisällysluettelo: siellä näkyvät levyasemat, kansiot ja tiedostot. Windows-tietokoneissa resurssienhallinta löytyy Windows-painikkeen takaa vasemmasta alakulmasta. Mac-tietokoneissa vastaava toiminto hoidetaan Finderilla, joka näyttää ja hallinnoi kaikki tiedostot ja kansiot samalla periaatteella.

Roaming, verkkovierailu - tarkoittaa sitä, että puhelin tai mobiililaitte käyttää jonkin muun operaattorin verkkoa kuin omaa, käytännössä siis ulkomailla tai raja-alueilla. EU-maissa puhelut ja tekstiviestit maksavat saman verran kuin kotimaassa. Mobiilidatan käyttö voi kuitenkin liittymästä riippuen muuttua maksulliseksi, jos ylittää tietyn datarajan. EU:n ulkopuolella suomalaisen liittymän puhelu- ja datamaksut voivat olla huomattavasti korkeampia, joten käyttöä kannattaa seurata.

Selainhistoria - kun käytät internetiä, selain tallentaa tietoja siitä, mitä olet tehnyt. Se muistaa esimerkiksi sivut, joilla olet käynyt, ja tiedostot, joita olet ladannut. Tätä kertynyttä tietoa kutsutaan selaushistoriaksi. Voit itse määrittää laitteesi asetuksista, kuinka paljon historiaa tallennetaan. Jos käytät nettiä julkisella laitteella, kuten kirjaston tietokoneella, on tärkeää poistaa selaushistoria käytön jälkeen.

Selaushistorian poistaminen (Windows-selaimet, yleinen tapa):

Avaa selain.

Valitse yläreunasta valikkokuvake (kolme pistettä tai valikkosymboli).

Valitse Historia.

Avaa seuraavasta näkymästä uudelleen Historia.

Valitse Poista selaustiedot.

Valitse poistettavaksi Historia (ja halutessasi muut tiedot).

Paina Poista tiedot.

Selaushistoriasi poistuu laitteelta.

Selain, browser, nettiselain - tietokoneohjelma, jonka avulla voit avata verkkosivuja ja katsella niiden sisältöä. Selaimia on paljon erilaisia, ja Suomessa yleisimmin käytettyjä ovat Chrome (Googlen selain), Safari (Applen selain), Firefox (Mozilla-projektin avoimen lähdekoodin selain) ja Edge (Microsoftin selain). Jokainen selain toimii samalla perusidealla: se hakee verkkosivun ja näyttää sen käyttäjälle.

SIM-kortti, simmi - pieni älykortti, joka asetetaan puhelimeen tai tablettiin, jotta laite voi käyttää puhelinliittymää ja mobiilidataa. Kortti sisältää liittymän tunnistetiedot ja mahdollistaa verkon käytön. Lyhenne SIM tulee englannin sanoista Subscriber Identity Module.

Smartphone, älypuhelin - kännykkä, jolla voi käyttää internetiä ja erilaisia sovelluksia. Se toimii pienen tietokoneen tavoin: sillä voi selata verkkoa, käyttää palveluja, ladata sovelluksia ja hoitaa monia arjen tehtäviä.

SMS, tekstiviesti - tapa lähettää lyhyt viesti puhelinnumerosta toiseen. Se yleistyi 1990-luvulla ja muutti merkittävästi puhelimen käyttöä. Tekstiviestit toimivat ilman internet-yhteyttä, toisin kuin WhatsApp, Facebook Messenger ja muut pikaviestipalvelut. Vaikka sovelluspohjaiset viestimet ovat vähentäneet tekstiviestien käyttöä, SMS-viestit toimivat edelleen kaikissa puhelimissa ja ovat yleensä valmiiksi asennettuna nimellä Viestit. Lyhenne SMS tulee englannin sanoista Short Message Service.

Snapchat - Yhdysvaltalaisen Snapchat-yhtiön sosiaalisen median palvelu. Sana snäppi tarkoittaa sekä itse palvelua että siellä lähetettyä viestiä. Snäpit ovat yleensä kuvia tai lyhyitä videoita, jotka näkyvät vastaanottajalle vain hetken ja katoavat sen jälkeen.

Some, sosiaalinen media - internetissä toimiva yhteisöllinen palvelualue, jossa käyttäjät voivat jakaa sisältöä, seurata toisiaan ja olla vuorovaikutuksessa. Tunnettuja sosiaalisen median palveluja ovat esimerkiksi Facebook, Twitter/X, Instagram, Snapchat, YouTube ja TikTok. Ne tarjoavat erilaisia tapoja julkaista kuvia, videoita, viestejä ja muuta sisältöä sekä osallistua keskusteluihin.

Sovelluskauppa - verkkopalvelu, josta voit ladata laitteellesi sovelluksia, sekä ilmaisia että maksullisia. Jokaisella laitealustalla on omat viralliset kauppansa: Google Play Android-laitteille, App Store Applen laitteille ja Microsoft Store Windows-tietokoneille. Sovelluskaupoissa voi myös etsiä sovelluksia hakusanojen avulla ja selata eri kategorioita.

Spam, roskaposti - tarkoittaa vastaanottajalle ei-toivottuja viestejä, yleensä sähköpostissa. Usein kyse on massapostituksesta, joka liittyy mainontaan tai markkinointiin. Roskapostia voi alkaa tulla myös vahingossa, jos olet antanut sähköpostiosoitteesi esimerkiksi arvontoihin tai verkkolomakkeisiin, jotka välittävät osoitteita eteenpäin. Sähköpostipalvelut osaavat yleensä tunnistaa ja suodattaa roskapostia automaattisesti, ja niitä voi myös "opettaa" merkitsemällä ei-toivotut viestit roskapostiksi. Näin järjestelmä ohjaa vastaavat viestit jatkossa suoraan roskapostikansioon.

Striimaus, suoratoisto - tarkoittaa useita hieman eri asioita, mutta kaikissa niissä sisältöä lähetetään verkon kautta muille käyttäjille tai toiseen laitteeseen.

- Sisällön toistaminen toisella ruudulla. Mobiililaitteen kuva tai ääni voidaan näyttää toisessa laitteessa, kuten televisiossa. Tällöin puhelin toimii ikään kuin kaukosäätimenä, ja varsinainen “äly” on lisälaitteessa, kuten Chromecastissa tai Apple TV:ssä. Tätä kutsutaan myös castingiksi tai arkikielessä heijastamiseksi.
- Oman videon lähettäminen muille. Striimaus voi tarkoittaa myös sitä, että käyttäjä kuvaa ja äänittää itseään ja lähettää videon reaaliaikaisesti muille netin käyttäjille. Tätä tehdään esimerkiksi Twitchissä ja YouTubessa.
- Reaaliaikaisuus ja vuorovaikutus. Striimaus on yleensä suorana lähetettävää sisältöä, jossa katsojat voivat kommentoida ja olla vuorovaikutuksessa lähettäjän kanssa.

Suomi.fi - Verkkosivusto, jolta löytyy tietoa kansalaisen palveluista, muun muassa asioinnista viranomaisten kanssa.

Suomi.fi-tunnistuksen kautta kirjaudutaan sähköisesti useimpiin julkisiin palveluihin.

Suomi.fi-viestit on kansalaisen sähköinen postilaatikko.

Suomi.fi-valtuuksien kautta voi valtuuttaa toisen henkilön asioimaan omasta tai rekisteröidystä yrityksestä puolesta.

Surffata - internetissä liikkumista ja verkkosivujen katselua. Kun surffaat netissä, avaat sivuja, etsit tietoa, luet sisältöä ja siirryt linkkien kautta paikasta toiseen. Sana on arkikielinen tapa kuvata samaa toimintaa kuin selaaminen.

Synkronointi - tietojen päivittämistä eri laitteiden tai ohjelmien välillä niin, että sama sisältö näkyy kaikkialla. Prosessi tapahtuu yleensä automaattisesti taustalla. Kun esimerkiksi kalenteri on synkronoitu, kaikki merkinnät päivittyvät puhelimeen, tietokoneeseen ja tablettiin ilman, että niitä tarvitsee muuttaa erikseen jokaisessa laitteessa.

Sähköposti, e-mail - tarkoittaa viestipalvelua, jonka avulla voit lähettää ja vastaanottaa viestejä tietokoneella tai puhelimella. Jokaisella käyttäjällä on oma sähköpostiosoite, jota tarvitaan monissa arjen asioissa. Sähköpostiin voi saada esimerkiksi viranomaisten viestejä paperipostin sijaan. Sähköpostiviestiin voi myös liittää erilaisia tiedostoja, kuten kuvia, lomakkeita tai dokumentteja.

Tabletti, taulutietokone - älylaite, joka on suurempi kuin puhelin mutta pienempi kuin kannettava tietokone. Sillä voi kirjoittaa, lukea ja käyttää internetiä sovellusten kautta. Tabletti käyttää samaa mobiilikäyttöjärjestelmää kuin älypuhelin.

Tallennustila - tarkoittaa sitä, kuinka paljon kuvia, sovelluksia ja muita tiedostoja laitteeseen voi laittaa. Se on käytännössä sama asia kuin laitteen muisti.

Taloajaliittymä - nettiliittymä, joka tuodaan koko taloon ja jaetaan kaikkiin asuntoihin. Asukkaat saavat laajakaistan käyttöönsä yhteisellä kuukausihinnalla, joka maksetaan yleensä vastikkeen mukana.

Tietokone - laite, jolla voi tehdä monia digitaalisia asioita: käyttää nettiä, asentaa ohjelmia ja liittää siihen lisälaitteita. Tietokoneen avulla voi myös käyttää wifi-reititintä tai tukiasemaa.

Tietokoneen näyttö - työpöydän alareunassa oleva paneeli, jossa näkyvät ohjelmien kuvakkeet ja muut tärkeät toiminnot.

Tekstinkäsittelyohjelma - työkalu, jolla voi kirjoittaa ja muotoilla tekstiä sekä tallentaa sen. Yleisiä tekstinkäsittelyohjelmia ovat Microsoft Word, LibreOffice Writer, Google Docs ja Apple Pages.

Trollaus - netissä tapahtuvaa provosointia, jossa viestejä kirjoitetaan niin, että ne herättävät tunteita ja reaktioita. Tarkoituksena on vaikuttaa muiden ajatuksiin ja keskusteluun. Nykyään trollaus voi tarkoittaa myös suunnitelmallista mielipiteiden muokkaamista sosiaalisen median kautta.

Tsättäillä, chatata - Sana tulee englannin kielen sanasta chat. Tsättäily on netissä tapahtuvaa jutustelua, jossa vaihdetaan viestejä tai puhutaan videon välityksellä.

Tubettaja - sisällöntuottaja, joka julkaisee videoita YouTubessa omalla kanavallaan. Verbi tubettaa kuvaa tätä tekemistä.

Tukiasema - verkon osa, joka yhdistää puhelimen radiosignaalilla. Kaikki puhelimet ovat jatkuvasti yhteydessä johonkin tukiasemaan.

Tunnistautuminen - prosessi, jossa käyttäjä todistaa henkilöllisyytensä verkossa. Vahva tunnistautuminen tehdään pankkitunnuksilla, mobiilivarmenteella tai kansalaisvarmenteella. Vähemmän vahva tunnistautuminen perustuu käyttäjätunnukseen ja salasanaan.

Työpöytä - tietokoneen pääruutu, jolta löytyvät tärkeät kuvakkeet ja työkalut ohjelmien käynnistämistä varten.

USB-muisti, muistitikku kannettava tallennusväline, joka toimii tietokoneen USB-portissa. Sille voi kopioida tiedostoja ja siirtää niitä takaisin tietokoneelle. Kun tikku on liitetty, se näkyy tiedostonhallinnan tai Finderin näkymässä kuvakkeena.

Valikkokuvake (hampurilainen) - kolmen viivan tai pisteen kuvake, joka näkyy monissa verkkoselaimissa. Kuvakkeen kautta avautuu valikko, jossa voi muuttaa asetuksia tai tarkastella sivun sisältöä.

Valokuitu - kaapeli, joka siirtää tietoa valon muodossa. Se on yksi parhaista tavoista siirtää dataa nopeasti ja häiriöttömästi. Kuituverkko vedetään taloon ja siitä edelleen jokaiseen asuntoon.

Varmuuskopiointi - tapa suojata tärkeitä tiedostoja kopioimalla ne toiseen sijaintiin, esimerkiksi pilveen tai ulkoiselle kovalevylle. Kopio säilyy, vaikka alkuperäinen tiedosto menisi rikki.

Verkkopalvelu - internetissä toimiva palvelu, kuten neuvonta, pikaviestintä tai ajanvaraus. Palvelun tuottaa jokin toimija, joka tarjoaa sen kansalaisille tai asiakkaille.

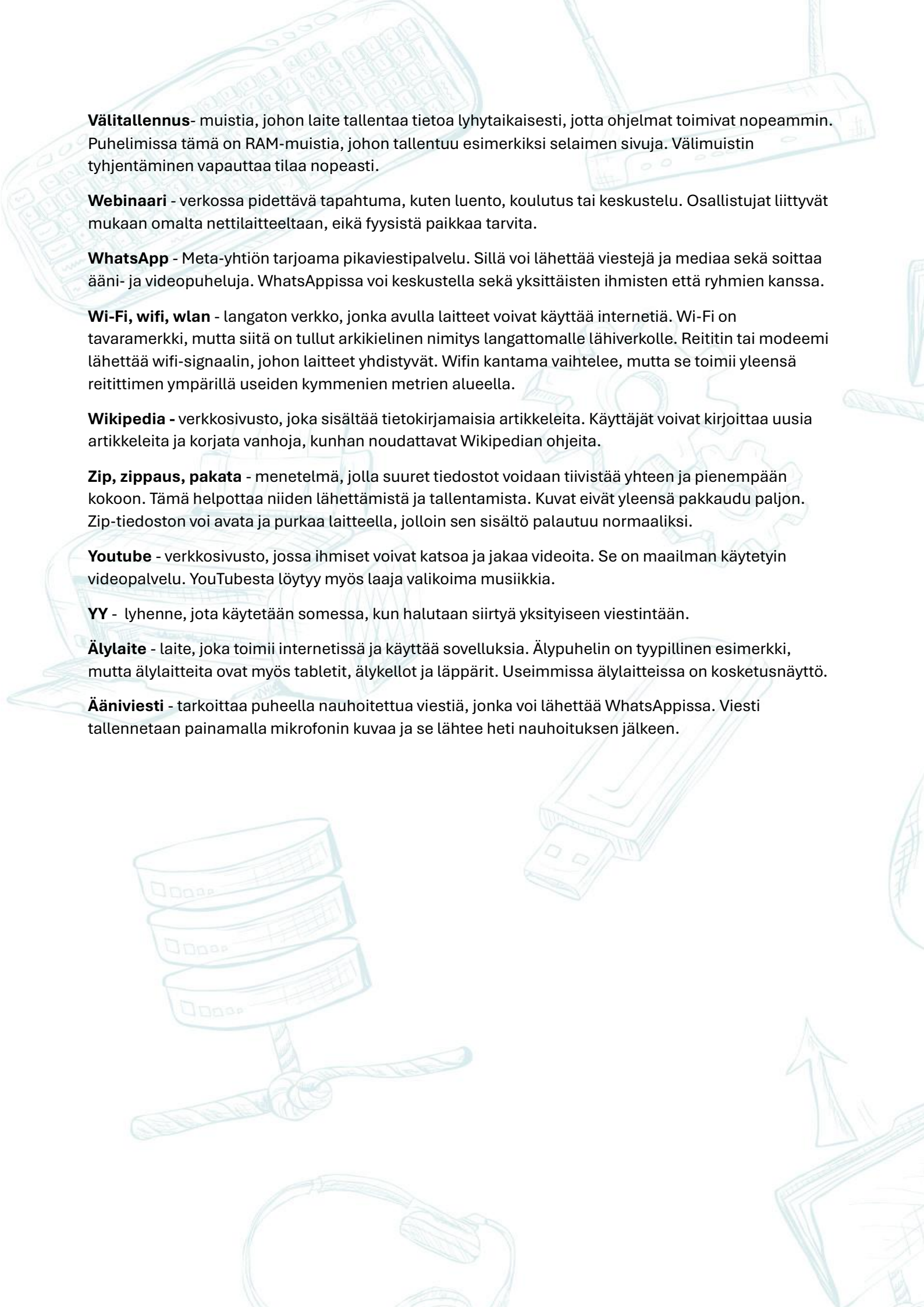
Videopuhelu - yhteys, jossa ihmiset puhuvat toisilleen ja näkevät toisensa videon kautta. Puheluun voi liittyä kaksi henkilöä tai isompi ryhmä. Videopuheluja voi tehdä muun muassa WhatsAppin, Messengerin, Hangoutsin ja Facetimen avulla.

Virtuaalivaluutta, kryptovaluutta - sähköinen raha, joka käyttää lohkoketjua tietojen varmistamiseen. Sillä voi siirtää arvoa suoraan henkilöltä toiselle ilman välikäsiä. Kryptovaluuttoja on tuhansia, ja bitcoin on tunnetuin esimerkki.

Vlogi - video, joka toimii blogin tapaan. Sitä julkaistaan esimerkiksi YouTubessa. Vloggaajat tekevät usein päiväkirjatyyppisiä videoita, joissa he kertovat elämästään tai ajatuksistaan.

VR, virtuaalitodellisuus - tietokoneen tuottamaa ympäristöä, jossa käyttäjä voi liikkua ja katsella ympärilleen VR-lasien avulla. Sitä hyödynnetään peleissä, koulutuksessa ja kiinteistöjen esittelyssä.

VPN - suojattua verkkoyhteyttä, joka salaa kaiken datan. Sen avulla voi muuttaa näkyvää sijaintiaan ja peittää IP-osoitteensa. VPN mahdollistaa myös maantieteellisesti rajoitetun sisällön katsomisen. Palvelu toimii, kun sen asetuksista valitaan yhteys päälle.

Välitalennus- muistia, johon laite tallentaa tietoa lyhytaikaisesti, jotta ohjelmat toimivat nopeammin. Puhelimissa tämä on RAM-muistia, johon tallentuu esimerkiksi selaimen sivuja. Välimuistin tyhjentäminen vapauttaa tilaa nopeasti.

Webinaari - verkossa pidettävä tapahtuma, kuten luento, koulutus tai keskustelu. Osallistujat liittyvät mukaan omalta nettilaitteeltaan, eikä fyysistä paikkaa tarvita.

WhatsApp - Meta-yhtiön tarjoama pikaviestipalvelu. Sillä voi lähettää viestejä ja mediaa sekä soittaa ääni- ja videopuheluja. WhatsAppissa voi keskustella sekä yksittäisten ihmisten että ryhmien kanssa.

Wi-Fi, wifi, wlan - langaton verkko, jonka avulla laitteet voivat käyttää internetiä. Wi-Fi on tavaramerkki, mutta siitä on tullut arkikielinen nimitys langattomalle lähiverkolle. Reititin tai modeemi lähettää wifi-signaalin, johon laitteet yhdistyvät. Wifin kantama vaihtelee, mutta se toimii yleensä reitittimen ympärillä useiden kymmenien metrien alueella.

Wikipedia - verkkosivusto, joka sisältää tietokirjamaisia artikkeleita. Käyttäjät voivat kirjoittaa uusia artikkeleita ja korjata vanhoja, kunhan noudattavat Wikipedian ohjeita.

Zip, zipkaus, pakata - menetelmä, jolla suuret tiedostot voidaan tiivistää yhteen ja pienempään kokoon. Tämä helpottaa niiden lähettämistä ja tallentamista. Kuvat eivät yleensä pakkaudu paljon. Zip-tiedoston voi avata ja purkaa laitteella, jolloin sen sisältö palautuu normaaliksi.

Youtube - verkkosivusto, jossa ihmiset voivat katsoa ja jakaa videoita. Se on maailman käytetyin videopalvelu. YouTubesta löytyy myös laaja valikoima musiikkia.

YY - lyhenne, jota käytetään somessa, kun halutaan siirtyä yksityiseen viestintään.

Älylaite - laite, joka toimii internetissä ja käyttää sovelluksia. Älypuhelin on tyypillinen esimerkki, mutta älylaitteita ovat myös tabletit, älykellot ja läppärit. Useimmissa älylaitteissa on kosketusnäyttö.

Ääniviesti - tarkoittaa puheella nauhoitettua viestiä, jonka voi lähettää WhatsAppissa. Viesti tallennetaan painamalla mikrofoniin kuvaa ja se lähtee heti nauhoituksen jälkeen.